

8 Αυγούστου 2013

«Κατηχήσεις» και «Τυπική διαθήκη» Αγ. Νεοφύτου

/ Γέροντας Ιωσήφ Βατοπαιδινός († 2009)

Η «Ερμηνεία κανόνων Δεσποτικών εορτών» εγράφη προς τον αυτάδελφόν του

Ιωάννην, ηγούμενον της Ι.Μ. Αγ. Χρυσοστόμου, εις το βαθύτατον του οσίου γήρας. Εκ του θαυμαστού τούτου έργου σώζονται αρκετοί λόγοι, αναφέρομεν δε εν συνεχεία αποσπάσματα της ποιότητας και της λαμπρότητος του εγκωμιαστικού του χαρακτήρος.

«Φωτός ανεσπέρου, φιλέορτοι, πανήγυριν σήμερον άγομεν. Φαιδρώς υπαντήσωμεν χαίροντες, φωτός δαδουχίαν αδύτου δεξάμενοι, φως φωτισθώμεν, ως πρέπον εστί τω μεγάλω φωτί. Φωτός αιφανούς προς ημάς ενδημήσαντος, φωτισθώμεν ως δει, ψυχή δηλαδή τε και σώματι, μηδέν σκοτεινόν κατά πράξιν ή κατά διάνοιαν φέροντες».

«Όσοι, φασίν, λύτρωσιν απεκδέχεσθε, ιδού η λύτρωσις πεφανέρωται. Όσοι των προφητών τας ρήσεις κατέχετε, το προφητευόμενον δέξασθε σήμερον. Όσοι ψυχών και σωμάτων ρώσιν προσδέχεσθε, ο ιατρός ήδη πάρεστιν. Όσοι το φως περιμένετε, προσέλθετε προς Αυτόν και φωτίσθητε».

«Μεταμόρφωσιν θείαν εξυμνεῖν επεπόθησα, και νοός αμορφία με της εφέσεως απείργειν ανθίσταται, μαρτυρούσά μοι ταῦτα ευλόγως και λέγουσα, ότι

Μεταμορφώσεως λόγους εκείνοι συνέταξαν, οι την καλήν αλλοιωθέντες αλλοίωσιν και μεταμόρφωσιν σώματος προς το πνεύμα δεξάμενοι, και τα κάτω μέλη τα επί της γης προς τα όρη τα ουράνια καλώς ανυψώσαντες και τας αισθήσεις πάσας της ψυχής και του σώματος έρωτι θείω μεταμορφώσαντες, και τα κάτω αφέντες προς τα άνω ανέδραμον».

Η «Βίβλος των κατηχήσεων» αποτελείται από διδακτικούς λόγους μεγάλης πνευματικής σοφίας και συνέσεως. Λεπτομερέστατα περιγράφεται η όλη πνευματική εργασία από την εισαγωγήν και αρχήν της μετανοίας, έως αυτής της απαθείας και θεώσεως, ή, κατά τους αγίους Πατέρας μας, Πράξις και Θεωρία, εις ύφος εορταστικόν και επεκτεινόμενον και πλατύτερον των μοναχικών καθηκόντων. Μερικά αποσπάσματα και πάλιν εξ αυτού μας μαρτυρούν τον πλούτο και το πλήθος των νοημάτων του οσίου πατρός και εις αυτό του το έργον.

«Τα εικότα εν τη αμπέλω ταύτη νηστεία εργασώμεθα• ήγουν καθαρίσωμεν λογισμούς, αροτριάσωμεν νηστείαις, σκάψωμεν γονυκλισίαις, κλαδεύσωμεν περίσσειας βρωμάτων, ανασπάσωμεν παραφυάδας εννοίας ανωφελείς και ρίψωμεν έξω. Εάν γαρ εργασώμεθα ούτως, καρπόν πάντως εντεύθεν δρεψόμεθα κάλλιστον και εκ του γενήματος της τοιαύτης αμπέλου πιώμεθα και ευφρανεί καρδίαν ημών και ιλαρύνει πρόσωπον εν ελαίω, καθώς λέγει Δαβίδ».

«Εκπέμπει γαρ εν τη καρδία βέλη ο πονηρός, ποτέ μεν εξ οράσεως, εκ του βλέψαι κακώς και τρωθήναι κάλλους επιθυμία, ποτέ δε εξ οσφρήσεως, εκ του εμπαθώς οσφρανθήναι, ποτέ δε εξ ακοής, εκ του ακούειν τα βλαβερά, ποτέ δε από γεύσεως, εκ πολυσίτου διαίτης και τρυφηλής, ποτέ δε εξ αφής, εκ του κρατήσαι κακώς, εκ του κλέψαι και πλεονεκτήσαι και αρπάξαι τα αλλότρια ή εκ του τύψαι αδίκως και ανηλεώς».

Ένα μικρόν απόσπασμα εκ των «Κατανυκτικών στιχηρών», όπου θαυμάζει κανείς την θαυμαστή του πατρός εξομολόγησιν, την δοξολογίαν την αίνεσιν και την εν γένει ανάτασιν της πνευματοφόρου του ψυχής.

«Τί ανταποδώσω, Κύριε, τη ευσπλαγχνία σου; ότι δι' εμέ τον θνητόν, τον πτωχόν, τον ξένον, τον εμπαθή και απλώς μυρίων κακών υπεργέμοντα ηνέσχου φανήναι ο αόρατος φύσει και πτωχεύσαι μέχρι σαρκός ο πλουτών τη θεότητι, και καταστήναι ο υπεράνω ημών και σώμα περιθέσθαι ο φύσει ασώματος, και μορφωθήναι το καθ' ημάς ου η μορφή και αγγέλοις απρόσιτος, και βροτός γενέσθαι ο του βροτείου γένους τροφεύς, και αμιλλωθείναι θνητοίς, ο φύσει υπάρχων αθάνατος, και

πραθήναι διά πεπραμένους δούλους αγνώμονας, και ραπισμούς υπομείναι και μάστιγας, εμπαιγμούς τε και εμπτύσματα, και τελευταίον θάνατον επονείδιστον ο πάσης δικαιοσύνης επέκεινα. Ταύτα ουν και τα τοιαύτα ηνέσχου παθείν διά τα εμά πάθη, ο απαθής τη θεότητι. Ταύτα εκών κατεκρίθη ο Κριτής των κριτών δι' εμέ τον κατάκριτον. Ταύτα ο ανεύθυνος δι' εμέ τον υπεύθυνον κατεδέξω ευθύνεσθαι. Ταύτα ο Δεσπότης και των άνω δεσπόζων δυνάμεων, υπέρ δούλων αχρείων υπομείνας. Διά ταύτα με, Κύριε, ελέησον. Διά ταύτα με, Κύριε, οικτήρησον. Διά ταύτα με, Κύριε, σώσον, τα σωτήρια στίγματα• ούδέν γαρ εποίησα, ουδέ ποιώ ενώπιόν Σου τι αγαθόν. Κατά χάριν ζητώ έλεος, κατά χάριν ελπίζω σωθήναι, αφορών εις τα θεία Σου πάθη, ά εκουσίως υπέστης υπέρ ημών».

Ένα άλλο σπουδαίο έργο του Οσίου πατρός είναι η «Τυπική Διαθήκη». Δι' αυτής ρυθμίζει με ακρίβειαν όλην την ζωήν και διαγωγήν της Μονής του εις όλα τα επίπεδα, της διαίτης, της προσευχής, της νυχθημέρου ακολουθίας, της εργασίας και γενικά την αναστροφήν των εν τη αγία Εγκλείστρα ενασκουμένων αδελφών. Έγραψε κανόνες και επιτίμια και ώρισε να αναγινώσκεται η «Τυπική Διάταξις» τρις του έτους, «ίνα μη λήθης βυθοίς ταύτα πάντα το ευληθάργητον καταδύσειεν».

Εκ της σπουδαιοτάτης αυτής «Διαθήκης» του οσίου παραθέτομεν ολίγα αποσπάσματα, χαρακτηριστικά της σοφίας και της φροντίδος του Οσίου διά τους μαθητές του.

«Νήφε δε κατά λογισμών μεμψίμοιρων και γογγυστών, όπως μη φορτικός και επαχθής φωραθείς επί τη βρώσει σου και τη πόσει σου και τη φωταψία της κέλλης σου, αλλ' ευχαρίστως αρκούμενος τοις ευρισκομένοις μετ' ευκολίας• ει γαρ παντί ανθρώπω επαινετόν εγκράτεια και ολιγαρκία, πολλώ μάλλον μοναχώ αναχωρητή και ησυχίω».

«Τους εν τη εξωτέρα πύλη αφικνουμένους και δεομένους τι των αναγκαίων ευ ποιείν το κατά δύναμιν επαινώ και προτρέπομαι».

«Σφάλματα λαθραία και μη καθήκοντα μη εργάζεσθε• βλέπει γαρ πάντα ο Θεός... την χαλεπήν της φυλαργυρίας νόσον μισήσαντες, υγιαίνετε ακτημοσύνη• όσοι γαρ την νόσον εκείνην ενόσησαν τεθνήκασι ζώντες».

Ως επισφράγισμα της όλης του διαθήκης, ο όσιος τονίζει: «Προσέχετε, αδελφοί, νόμους Θεού, καθότι απ' εμαυτού ελάλησα ουδέν».

Ολίγα εκ μερικών εκ των έργων του παρεθέσαμε, απλώς και μόνον, διά μίαν μικράν γεύση εκ του θεορρύτου μέλιτος του θεοπνεύστου πατρός, ελπίζοντες και

ευχόμενοι η αγιωτάτη Εκκλησία της Πατρίδος του Οσίου και η ευαγεστάτη Ιερά Μονή αυτού να επιτείνουν τις προσπάθειές των προς ευρύτεραν και πλήρη έκδοση και κυκλοφορίαν των ψυχοφελεστάτων έργων του οσίου μας πατρός.

Επίλογος

Ευρισκόμενοι στο τέλος της πτωχότατης μας αναφοράς στον ουρανομήκη αυτόν στύλον και πυρσόν της Εκκλησίας μας, μη έχοντες τίποτα κατάλληλον για να εκφράσωμε την ταπεινότητα και ουτιδανότητά μας, δανειζόμεθα από τον όντως «ταπεινόν τη καρδία» όσιον πατέρα μας τους λόγους με τους οποίους εκφραζόταν εγκωμιάζοντας αυτός προγενεστέρους του άγιους. Εν συναισθήσει της ευτελείας μας, που μόνον τόλμη και προπέτεια δύναται να χαρακτηρισθή, ομολογούμεν πως «Νουν υψηλόν και όντως ουράνιον και περίβλεπτον και μηδέν αποδέοντα οξυνοίας Αγγέλων, πώς χθαμαλός και γαιώδης και μεμυκώς εξειπείν ικανός χρηστόν περι εκείνου; Φρόνημα μέγα και καρδίαν θεοειδή, πώς φρόνημα μικρόν και ρυπαρά καρδία δυνατόν ευφημήσαι;».

Φυσικά σκοπός και πρόθεσίς μας δεν ήτο η πλήρης και ακαδημαϊκή έκθεσις περί του οσίου πατρός μας, διότι δεν δυνάμεθα προς τούτο, αλλά μόνον να προκαλέσωμεν το χριστεπώνυμον πλήρωμα στην γνώσιν αυτού, διότι πολύ ολίγον είναι γνωστός, ιδίως εκτός της ιδιαιτέρας αυτού πατρίδος. Επίσης δι' αυτού να φανή η θεοπνευστία των πιστών τέκνων της αγιωτάτης Εκκλησίας μας, γεγονός που πάντοτε απασχολεί και περισσότερο στους δικούς μας νωθρούς χρόνους, όπου η δυτικόπληκτος και λογοκρατούμενη «θεολογία» προσπαθεί να συγκαλύψη τους όντως «διδακτούς Θεού» και να τους κατεβάση στα ψυχρά επίπεδα της νοησιαρχίας και της ψυχράς λογικής και να μας ειπή πως δι' αυτής της οδού απέκτησαν την θείαν γνώσιν, ως διανοητικόν επίτευγμα και φιλοσοφικών στοχασμών. Η διαφορά ακριβώς ευρίσκεται στην θεοπνευστίαν των αληθινών μαθητών του Χριστού, τότε και τώρα και έως της συντελείας.

Η θεοπνευστία, καθαρόν χάρισμα του Αγίου Πνεύματος, γεννάται στους αγωνιστές διά της αδιαλείπτου ευχής και των λοιπών έργων της μετανοίας και ακολουθεί ο θείος φωτισμός και η θέωσις. Η θέωσις, κατά το ανθρωπίνως δυνατόν, είναι η θεωρία (Θεοπτία) των θεουμένων, εν τη ακτίστω δόξη της αγίας Τριάδος, του Αναστάντος Χριστού. Αν και στην θεοπτία δεν παραμένουν μονίμως οι καταξιούμενοι αυτής της υψηλής δωρεάς, δεν αφίσταται όμως απ' αυτούς η ενέργεια της χάριτος διά της αδιαλείπτου ευχής, την οποίαν αποκτούν μονίμως, πληρούντες το Παύλειον ρήμα αυτής της εργασίας, το «Αδιαλείπτως προσεύχεσθε».

Εις αυτούς ανήκει το έχειν «νουν Χριστού» και διά της ενεργείας της χάριτος γινώσκουσι και λαλούσι τα του Θεού. Ιδού λοιπόν διατί «ου θελήματι ιδίω λαλούσι οι άγιοι του Θεού άνθρωποι». Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς μας διδάσκει σχετικά ότι «Επ' άπειρον η πρόοδος αυτής, ωσαύτως και της εν εποκαλύψει αρπαγής • άλλο

γαρ έλλαμψις και άλλο διαρκής φωτός θέα, και άλλο των εν τω φωτί πραγμάτων, εν ω και τα μακράν γίνεται υπ' οφθαλμούς και τα μέλλοντα ως όντα δείκνυται».

Η πτωχή μας προσπάθεια αυτή υπεκινήθη συν τοις άλλοις και εκ της προχειρότητος των επικριτών, στην ερώτησή τους «τί προσφέρουν οι μακρύνοντες εαυτούς εκ του κόσμου;», δηλαδή οι μοναχοί. Και σιωπώντας, πιστεύω, λαλούμεν με την παρουσίαση του οσίου μας τούτου πατρός, που όχι μόνον απεχώρησε εκ του κόσμου και ίδρυσε μονήν, αλλά και προτίμησε διά τον εαυτόν του τον απόλυτον εγκλεισμόν και την απομόνωση εκ των ανθρώπων, δι' όλου του του βίου. Και όμως. Ούτε η αναχώρησίς του, ούτε ο εγκλεισμός του τον εμπόδισαν να πετύχη την αγάπην και στις δύο της διαστάσεις, προς τον Θεόν και προς τους ανθρώπους πρακτικά, ευεργετώντας αυτούς σε πολλούς τομείς και ανάγκες τους. Με το αίσθημα αυτής της αγάπης και κοινωνίας, η αγία μήτηρ ημών Εκκλησία, εις όλο της το παρελθόν, εξεδήλωνε πρακτικά την στοργή της στα δεινοπαθούντα τέκνα της, οσάκις οι περιστάσεις των καιρών το απαιτούσαν. Με την μητρική της πρόνοια οικονομούσε στα διάφορα πνευματικά της κέντρα μέσω των πιστών της τέκνων όχι μόνον τις αναγκαίες ύλες, αλλά και τους χώρους και τα λοιπά μέσα που μπορούσαν να τους ανακουφίσουν από τα δεινά. Γνώριζε ο δοκιμαζόμενος λαός ότι μόνο εκεί θα εύρισκε καταφύγιο και στοργή.

Θα είναι άραγε εφικτόν και σήμερα στην Εκκλησία και τα πνευματικά της κέντρα να επαναλάβουν το αιωνόβιον τους αυτό έργο, όταν η ιστορία θα επαναληφθή, αφού φροντίζουν οι επιτήδειοι να την αποψιλώσουν γενικά;

Οι θεωρίες και οι ιδεολογίες αλλάζουν, μόνον τα πράγματα δεν αλλάζουν δυστυχώς! Όταν λέμε Εκκλησία και ιδρύματα, εννοούμε το εφηρμοσμένον Ευαγγέλιον, του οποίου την ύπαρξη καταστρατηγούν επίμονα πολλοί εκ των του κόσμου τούτου, στην βοήν όμως του ολέθρου που ήδη πλησιάζει που θα αναζητήσουν σωσίβιον;

Ταπεινός Γέρων Ιωσήφ Σπηλιώτης μοναχός.

Πηγή: Γέροντος Ιωσήφ, «Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος», Έκδοσις Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 1998.

<http://bit.ly/177XmKc>